

DEVLET PLÂNLAMA DAİRESİ'NİN YABANCI ŞİRKETLERE DAİR İLGI ÇEKİCİ ARAŞTIRMASI DOLAYISİLE

Prof. Salâhattin Tandal

Devlet Plânlama teşkilâtının, 14 temmuz 1965 tarihli «CUMHURİYET» de çıkan bir araştırma yayını, beni bu satırları yazmağa sevketti.

«Yabancı sermayeyi teşvik» kanunundan yaralanarak yurdumuza gelen şirketlerin durumunu aydınlatan bu bilimsel araştırmanın sonuçları çok enteresandır. Beraberce gözden geçirelim :

(1 — Yabancı sermayeli şirketler, yerli finansman imkânlarından çok geniş bir şekilde yararlanmaktadırlar. Ayrıca, anketeye giren bu firmaların hepsinin getirdiği sermaye toplamı 271 milyon Lira, Türkiye'deki ortaklarından sağladıkları sermaye ise 468 milyon liradır.

2 — Ankete giren şirketlerin çoğunun sermayesi çok küçüktür. Bunların 8 inin sermayesi 2 milyon, 17 tanesinin sermayesi 2 ile 5 milyon, 8 inin 5 ile 10 milyon, 4 ünün 10 ile 20, 5 inin 20 ile 50, 2 sinin sermayesi ise 50 ile 70 milyon lira arasındadır. (Bu miktarlara Türk ortaklarının sermayesi de dahildir.)

3 — Şirketlerin yüzde 95 i anonim şirket olarak görünmekte ve anonim şirketlere tanınan mali kolaylıklardan yararlanmaktadırlar. Gerçek elde anonim şirket sayılabilecek iki şirket vardır. Diğerleri, bir yabancı firma ile iki, üç türk firmasının ortaklığıdır. Halka açık sermayeli şirket yoktur.

4 — Yabancı sermayeli şirketler, tamamen Türkiye pazarı ile üretim yapmaktadır. İhracat yapan şirket yoktur. Bu şirketler, büyük ölçüde dışarıdan ithal ettikleri maddeleri işleyerek üretim yapmaktadırlar. İthalât ikamesi denilen, bir malı yurt içinde yapmak ile dışarıdan ithal etmek arasındaki yurt yararına gösteren oran da çok düşüktür. Bu oran gitikçe düşmektedir. Montaj sanayiinde sifıra yakındır. İLÂÇ VE KİMYA SANAYİİNDE DE DURUM BÖYLEDİR.

5 — Şirketler, getirdikleri sermayeye oranla büyük ölçüde kâr transfer etme hakkı kazanmakta, ancak bu görülmemektedir. Bunun sebebi, Türkiye'ye gelen yabancı şirketlerin burayı beğenmesi ve yeni yatırımlarla büyütmekte olmalarıdır. Yabancı sermayeli şirketler, «gider vergisi» vermemekte bu alana yanaşmamaktadırlar. Ayrıca, «patent» ve «teknik bilgi-Kow-How» denilen imkânlar yüzünden büyük ölçüde kâr transfer edebilecekleri

lerinden, bu durum dış ticaret dengemizin aleyhine olmaktadır.)

Bir de Fakültemiz öğrencileri tarafından yayınlanan «Eczacı Yılığ» nın 1956 senesi nushasındaki yazımdan bir pasaja yine beraberce okuyalım:

(Sırası gelmişken şunu da tebaruz ettireyim ki halkımızın bu zaafını istismar etmesini pek iyi bilen bazı firmalar ecnebi sermaye ithali teranelerile bu meslek müntesiplerinin hakkını — hem de arslan payını almak şartile — gaspetmeğe teşebbüs etmekte, hatta bu teşebbüslerini kuvveden fiile çıkarmış bulunmaktadır. Bundan otuz yıl evvel DAR-ÜL-İSTİHZAR da ve bu gün de müstahzar imalâthanelerinde yaptığımızı yapmağa başlamışlardır. Hiç birisi esas ihtiyacımız olan DROG imali yoluna gitmemişlerdir. Yavaş yavaş kapanacağını anladıkları müstahzar ithali kapısı yerine memleket içinde fabrika namı altında bir takım imtiyazlı imalâthaneler hatta sadece ambalajhaneler açmağa başlamışlardır. Bunun meslek ve memleket için ne derece elim bir hal olduğunu takdirinize bırakırım.)

Şimdi de 1956 ya takaddüm eden aylarda meslek sahamıza gelecek olan ilk yabancı sermaye için basınıımızda yapılan yayınları hatırlayalım. Hatıralarınızı tazelemek için kısaca tekrarlayayım : (Türkiyede antibiyotik sanayii kuruluyordu. Orta şarkın antibiyotik ihracatçısı olacaktık. Büyük döviz tasarrufu sağlanacaktı. v.s. v.s.)

Bizler o sıralarda, zamanın Sağlık vekilini uyarmış, bu şirketlerin mukavelelerine (Yabancı sermayeyi teşvik kanunundan yararlanarak memleketimize gelecek şirketlerin, imal edecekleri müstahzarların ham maddelerini burada imâl etmek, yalnız imal edecekleri ham maddelerden müstahzar yapmak, kısmen de ham madde olarak ilâç piyasasına arz etmek mecburiyeti) kaydının konulması lüzumunu ifade etmiş, ecnebi sermayenin memleketimize ancak bu şartlar altında yararlı olacağını, aksi halde halkımızın yabancı müstahzar isimlerine olan zaafının çok kötü bir istismar vesilesi teşkil edeceğini ve yerli laboratuvarlarımızın ve dolayisile memleketin zararına bir yol açılmış olacağını belirtmiştik.

Zamanın Sağlık vekili bu uyarımları-

mızı çok yerinde bulmuş ve mukavelelere bu kayıtların konması lüzumunu ilgililere bildirmişti. İşte o sıralarda ne olmuşsa olmuş, değerli ve vatansever bakan bakanlıktan uzaklaşmış, ve yeni bakan da bu kayıtları ihtiva etmeyen bir mukavele suretini uygun bularak ilk gedğin açılmasına meydan verilmiştir.

Bu günki sonuç o gün oynanan oyunun ikinci perdesidir.

Şimdi üçüncü ve son perde başlayacaktır. Bizler icra mevkiinde olmadığımız için ancak bir bilirkişi hüviyetile uyarma vazifemizi yapar ve ödevimizin burada bittiğini düşünürüz. Bu kadarını bile çok görüp (çizmeden yukarı çıkma) itabile karşılaştığımız da olmuştur. Bu itaplara aldırmaıyp uyarma ödevimize devam edelim :

Oyunu bir facia ile kapamak istemi-

yorsak ve mesut sonuçlu bir piyes yaratmanın memleket yararına olduğuna inanıyorsak yapılacak iş gayet basittir.

Politik konular sahamız dışındadır. Fakat şu kadarını işaret etmek faydadan halî olmayacaktır. Pek moda olan yabancı düşmanlığı polemğine düşmeden, kanda memleket yararına değişiklikler yapma yolunda çalışmanın vatanseverlik örneği bir hareket olacağına inanıyorum.

Devlet plânlama teşkilâtının, bizim sahamıza gelen ecnebi sermayenin mahiyeti, miktarı, işgal sahası, kapasitesi, memlekete yararı ve zararı hakkında geniş bilgisi bulunduğu kanısındayım. Zararın neresinden dönülse kâr olduğuna göre, durumun tashihi için ön ayak olması lüzumu aşikârdır. Bu hususta kendilerine yardımcı olmak biz meslek müntesiplerine şeref verecektir.

devasiklin vitamine

KAPSÜL

GENİŞ SPEKTRUMLU
ANTİBİYOTİK

laurilin

KAPSÜL

ERYTHROMYCIN

devaljin

TABLET - AMPUL

KUVVETLİ ANALJEZİK

D.E.V.A. Sanayi ve Ticaret A. Ş.

